

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Noua salarizare a preoției

Cuvântarea ministrului de culte LĂPEDATU, ținută într'o ședință a sinodului eparhial din Cluj.

„Salarizarea preoției noastre este grija de ordin principal a preocupărilor mele de când am onoarea să dețin atribuțiile de ministru al Cultelor. Ceeace s'a făcut până acum în această chestiune este o adevărată anomalie. S'au făcut patru bugete de când țara este întregită, dar chestiunii acesteia nu i s'a dat soluția corespunzătoare. Situația de astăzi este dăunătoare și bisericii și statului. Dela început mi-am dat seama că nu ridicarea salariilor preoților este calea pentru o soluție fericită. Problema este mult mai grea și mai complicată. Preotul scos dintre ceilalți salariați ai statului. El nu trebuie considerat ca funcționar al statului, care primește un anumit salariu, ci să fie subvenționat din partea statului, ca să poată duce un traiu mai cinstit și mai onorabil. Iar aceasta nu se poate obține prin sporirea salariului cu 200—300 lei. Când am venit la departamentul Cultelor, era aproape de sfârșitul anului. Prin urmare pentru moment nu se putea deslega chestiunea la repezeală, pentru ca să prezinte condițiile unei soluții echitabile. A urmat deci ca în anul următor, adică în anul curent, să inițiez și să desăvârșesc noua lucrare pe baze solide, cu un aranjament echitabil pentru întreaga preoție.

În acest scop se impunea o revizuire radicală a venitelor preoției de toate categoriile. Statul a expropriat anumite averi dela unele biserici. Alte biserici în schimb au primit proprietăți. Unele sunt pe cale de a primi. Era deci necesară o constatare precisă.

Am examinat chestiunea salarizării cu arhichierii și cu alți oameni competenți. Am instituit o comisie specială pentru această problemă.

Am alcătuit formulare pentru conscrierea tuturor venitelor bisericilor și ale preoției, cu destinațiile acestor venituri, ținând seamă de toate laturile acestei chestiuni. Formularele au fost supuse opiniei consistoriului din Cluj, Sibiu și acestea au constatat că este o lucrare bună și serioasă.

S'a pus întrebarea: cine va face conscrierea? O va face o comisie locală în care va figura preotul, un reprezentant al Statului și o a treia persoană. Accentuez că nu este vorba de conscrierea venitelor stolare. Acestea nu contează.

Atențiunea principală se dă venitelor din proprietate. Prin reforma agrară unii preoți au primit sesiuni canonice până la 32 jug., alții însă, unde nu era posibilitate, cum sunt de pildă preoții din munți, n'au primit nici un jugăr. Nu se poate da deci un salariu egal și deopotrivă tuturor preoților. Iar pentru ca să am garanția că conscrierea venitelor este exactă, este nevoie și de controlul statului. Aș fi bucuros să se facă numai prin organele bisericii. Nu trag la îndoială corectitatea acestora. Trebuie să aveți însă în vedere că am de aface nu numai cu biserica noastră, ci și cu alte biserici. Și astfel trebuie să am deschisă calea controlului. Din acest motiv trebuie să asociez la organele bisericii și organele statului. Și pentru ca această conscriere să se facă cu rezultat, voi invita Consistoarele ca să solicite toată bunăvoința și interesul preoției.

Pentru ca această lucrare să se săvârșească fără amânare voi recurge la măsură coercitivă. Formularele sunt gata. În timpul cel mai scurt se vor distribui. Și este în interesul bisericii ca noua soluție să intre în bugetul anului ce vine. Voi lega deci răspunderea de fiecare personal. Cine nu trimite formularele completate în curs de două luni, până la ter-

menul ce se va fixa, nu va beneficia de noua retribuție.

În temeiul conscrierilor se vor fixa normele de salarizare. Și la aceasta voi consulta pe toți arhierii și oamenii competenți, cum am făcut și până aci în toate chestiunile bisericești. Nu este nici un arhieru care să poată spune că nu a fost consultat de mine în chestiunile de natură bisericească. Sper că pe calea aceasta vom isbuti să înlăturăm diferențele și să punem pe toți preoții pe picior de egalitate. Și sper că prin lucrarea aceasta, care trebuie să între terminată în bugetul anului ce vine, se va deslega salarizarea preoției spre mulțumirea acesteia.

Iar pe calea aceasta se va ajunge și la repararea altei situații de trecut. Biserica noastră este astăzi dominantă, biserica statului, ea nu poate fi lăsată în inferioritate față de celelalte biserici. Voiu ținea seamă și de proporționalitatea credincioșilor diferitelor biserici, creiând astfel un raport de echitate între acestea.

Lucrarea nu va fi perfectă pentru că vremile în cari trăim nu sunt încă vremuri absolut normale. Ea este însă o lucrare serioasă, cu intenții de dreptate și echitate și va servi de bază solidă la soluțiile ce le va reclama viitorul“.

Indemnuri din trecut pentru zilele de astăzi

Predică de Dr. NICOLAE POPOVICI, prof. seminarial.

„Biserica este stâlpul și întărirea adevărului“ (I. Tim. 3, 15) „și nici porțile iadului nu o vor birui pe dânsa“ (Mt. 16, 18)

Zilele istorice, prin cari am trecut în anii din urmă, ne-au adus multă bucurie și mulțumire. Bunul Dumnezeu prin harul și prin îndurarea sa cea mare ne-a hărăzit să vedem prăbușindu-se hotarele neferiți, cari au fost ridicate veacuri de-a rândul între noi și frații noștrii de acelaș sânge, ne-a dat putința să formăm cu toții un stat unitar național cu un viitor strălucit și chiar și în privința bisericească am putut să ne împreunăm iarăși cu frații noștrii, de cari am fost siliți să ne despărțim înainte cu mai bine de 200 de ani.

Dar pe lângă bucuria și mulțumirea sufletească, ce o simțim în urma unirii politice aproape a tuturor Românilor și în urma refacerii unității Bisericii noastre

ort. rom., vremile de prefacere de azi ne-au adus și multe năcazuri și griji pentru viitor. Voi trece cu vederea multele neajunsuri, cari ne bântue pe alte țărâni, ca cel economic, social, politic etc. și mă mărginesc să amintesc numai, că nici în cele sufletești și religioase situațiunea noastră de azi nu este cea de altădată și mai ales nu este de așa fel, ca să ne inspire bucurie. Mă gândesc la *diferitele curente potrivnice credinței creștine precum și la propagandele străine și subversive*, cari caută să atace temelia credinței și să submineze Biserica noastră dreptmăritoare și sub influința căror curente și propagande mulți dintre noi au părăsit calea cea dreaptă și adevărată și au apucat pe drumuri greșite.

Deoparte vedem, că unii dintre oamenii noștri cu carte, unii dintre intelectuali, amăgiți de curente anticreștine importate din străinătate devin tot mai indiferenți în materie de religione și nu-și mai bat capul deloc cu sf. noastră Biserică, iar alții, tot dintre intelectuali, deși nu au părăsit încă definitiv rândurile noastre, totuși cu orice prilej arată, că sunt nemulțumiți de credința și de Biserica noastră. Aceștia din urmă cer, ca sf. noastră Biserică să se acomodeze spiritului vremilor de azi, cer o modernizare a Bisericii prin o reformă radicală, fiindcă, zic ei, Biserica în starea sa actuală, cu învățăturile sale anticvate, nu mai corespunde cerințelor timpului de astăzi, că ea ar fi o instituție învechită, eșită din modă și petrificată în forme vechi, o instituție, care nici în trecut, dar cu atât mai vârtos acum nu ne poate aduce vre-un folos, deoarece este refractară față de orice inovațiune, față de orice progres în consonanță cu lumina timpurilor moderne. Și cu durere sufletească trebuie să mărturisim, că astăzi dintre cărturarii noștrii numai partea lor mai mică au rămas creștini adevărați și din convingere, aderenți sinceri și din inimă ai sf. noastre Biserici, pe când cei mai mulți „s'au făcut deșerți în cugetele lor și s'a întunecat inima lor cea neînțelegătoare. Zicându-se pe sine că sunt înțelepți s'au făcut nebuni“, după cum zice Ap. Pavel (Rom. 21—22.)

De altă parte grosul poporului nostru, deși în marea lui majoritate este încă bun creștin și ține cu tărie la sf. noastră Biserică, totuși nu e ferit nici el de influințe păgubitoare, căci în vremea din urmă au început să pătrundă și în masele largi ale populațiunii de prin sate și orașe diferite curente religioase greșite, aduse din țări străine și chiar de peste ocean, de prin America, cari toate primejduesc sănătatea sufletească a poporului de rând. Oameni rătăciți, sub masca unor idei și credințe religioase nouă, ca lupii răpitori îmbrăcați în piele de oaie, se strecoară în staulul cel mare al credincioșilor noștrii, în masele populare și caută să ne spargă rândurile ademenind pe cei slabi de înger în tabere străine. Sunt diferiții sectari, baptiști, adventiști, pocăiți, nazareni, sâmbătari și alții, cari „încearcă să Vă răpească prin amă-

gire deșartă după predania oamenilor și după cele nedesăvârșite ale lumii iar nu după Hristos". (Col. 2, 8).

Nu am de gând să Vă înșir acum toate învățăturile rătăcite ale acestor noi proroci mincinoși, dar cele mai multe sunt preabine cunoscute tuturor. După ei ba sf. cruce și sfintele icoane trebuiesc scoase din Biserică, ba botezul copiilor și celelalte sfinte taine să le lepădăm, cultul nostru să fie reformat radical fiindcă rugăciunile noastre nu sunt bune, preoții noștri să fie înlăturați și alte multe născociri, care de care mai ciudată. Scurt zis, toată credința noastră moștenită din străbuni trebuie schimbată și sf. noastră Biserică să o părăsim ca pe una, ce nu îngăduie să pătrundă și la neamul nostru lumina, care a răsărit acum din nou.

Și și în privința aceasta trebuie să mărturisim cu măhnire, că propagandele aceste primejdioase au prins pe alocurea, au găsit aderenți între sufletele mai slabe, așa, că „*în vremile din urmă unii s'au abătut dela credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare și la învățăturile demonilor și a celor ce cu fățarie vorbesc minciuni*". (I. Tim. 4, 1).

Din această scurtă înșirare de rătăcirii religioase vedem, că credința noastră dreptmăritoare este primejduită în mai multe feluri și sf. noastră Biserică este atacată din mai multe fronturi de numeroși dușmani, un lucru, care trebuie să ne pună pe toți pe gânduri.

În fața acestei stări de lucruri înainte de toate avem datoria să ne punem și noi întrebarea, că oare de fapt credința noastră străbună nu a fost și nu este nici azi de nici o treabă pentru neamul românesc și că oare a venit vremea să părăsim Biserică ortodoxă ca pe o instituțiune învechită și demodată, care nici până acum nu ne-a adus vre-un folos și nici în viitor nu poate avea vr'un rol deosebit în viața sufletească a neamului nostru? Noi toți, cari ținem cu sfințenie la credință și la Biserică, știm că lucrul nu stă așa. Știm mai departe, că multe și puternice sunt temeierile, pe cari ne răzimăm, când dăm un răspuns așa de hotărât. S'ar putea vorbi zile dearândul arătând ce a fost, ce este și ce va fi și de acum înainte pentru noi Românii credința și Biserică ortodoxă. Eu mă voi mărgini să ating în cele următoare chestiunea numai din unele puncte de vedere și voi încerca să Vă înfățișez pe scurt și în liniamente generale *ce a fost credința și Biserică ort. rom. pentru noi în trecutul nostru*.

Înainte de toate se știe, că numai Biserică ort. a păstrat învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos în curățenia ei cea mai deplină și originară. Chiar și oameni învățați, cari aparțiu altor Biserici, ca unii celebrii savanți teologi protestanți, au recunoscut, că numai Biserică ort. a ținut cu fidelitate la originalitatea primară a învățăturilor propoveduite de Mântuitorul Iisus Hristos. În cursul celor 19 veacuri, de când există creștinismul, mulți s'au abătut dela cre-

dința cea dreaptă, adăugând sau schimbând cu mințea omenească mărginită adevărurile neschimbăcioase ale credinței creștine. Acești născocitori de alte învățături s'au și despărțit dela tulpina Bisericii ort., formând alte societăți religioase, ea însă a rămas pururea păstrătoarea credincioasă a adevărului curat, a rămas ca o stâncă de granit, peste care au trecut valurile multor ape tulburi. Astfel cu drept cuvânt putem zice și astăzi cu sf. Scriptură, că „*Biserică noastră este stâlpul și întărirea adevărului*" (I. Tim 3, 15), „*și nici porțile iadului nu o vor birui pe dânsa*" (Mt. 16, 18).

Pentru noi Românii însă credința și Biserică ortodoxă a mai avut și altă importanță. Biserică noastră nu numai că a condus pe străbunii noștri la mântuirea sufletelor făcându-i creștini buni, oameni evlavioși, morali și cu frica lui Dumnezeu, dar fără credința și Biserică ort. nici nu se poate închipui ființa noastră românească, nici nu s'ar fi putut forma individualitatea noastră națională specifică, deosebită de cea a altor neamuri. Căci pe când alte popoare au trăit lungă vreme în credințe păgâne și numai după o viață îndelungată ca popoare păgâne au primit creștinismul, pe atunci poporul românesc a fost creștin chiar din naștere. Zămislirea neamului nostru înainte cu 18 veacuri prin fuziunea sângelui dacilor cu al coloniștilor romani s'a întâmplat deodată cu primirea creștinismului, ba putem afirma, că credința creștină a fost factorul principal, care a încheiat dela început într'o unitate sufletele rămășițelor poporului dac cu ale coloniștilor aduși în Dacia de împăratul Traian din diferite părți ale împărăției romane. Prin influința credinței creștine obiceiurile, credințele religioase, toate particularitățile și însușirile deosebite ale elementelor eterogene dacice și romanice au fost prefăcute, contopite și asimilate într'o unitate sufletească bine distinctă. Prin influința creștinismului și sub puterea magică a învățăturilor sale sublime s'a plămădit, s'a format și a ieșit la lumina zilei poporul românesc cu sufletul său național, care a rămas unul, același și neschimbat până în ziua de astăzi.

Apoi după nașterea neamului românesc pe timpul întunecat al năvălirilor barbare, în curs de aproape o mie de ani, care a fost puterea, pe care s'au răzimat străbunii noștri, dacă nu credința creștină? Ea singură le-a fost în acele vremuri groaznice isvorul nesecat al mângâierii și numai dela ea și-au putut câștiga nădejdea într'un viitor mai bun.

După trecerea furiei năvălirilor barbare iarăși voința nestrămutată de ași păstra credința religioasă neștirbită le-a dat străbunilor noștri îndemnul, ca să se organizeze în state naționale. Când adecă stăpânitorii noștri străini, de alt neam și de altă lege, când regii catolici ai Ungariei, mai ales la dorința și la stăruința papilor, voiau să-i înduplece și să-i constrângă pe români să se lapede de credința ortodoxă și să îmbrățișeze religia romano catolică, o parte din

ei au părăsit moșia veche, au trecut Carpații și au întemeiat, unii, împreună cu Românii de pe lângă Olt, Țara românească sau Muntenia sub conducerea legendarului Negru Vodă din Făgăraș, iar alții sub conducerea voevodului Bogdan din Maramureș principatul Moldovei. Astfel tot credința ortodoxă a fost cel mai puternic imbold sufletesc, care a contribuit la înființarea celor două țerișoare române, prin ceea ce s'a pus cea dintâi temelie pentru statul românesc unitar de astăzi.

(Va urmă)

O serbare în Moroda

Ochiul călătorului ce străbate comuna Moroda, din județul Aradului, zărește în mijlocul ei, un edificiu nou destinat pentru școală, iar la marginea comunei se ridică maiestros o frumoasă cruce de granit colorată sură închis. Această cruce s'a ridicat din sentimentul de pietate al poporului dreptcredincios din comuna noastră, la praznicul Paștilor din anul curent, ca să fie o veghe și păzitoare comunei și ogorului strămoșesc contra tuturor tempestităților. Dar s'a ridicat aceasta cruce și în amintirea desrobirii noastre din lanțurilor opresorilor de ieri, precum și ca aducere aminte că țarina aceasta a fost cumpărată în 1906, prin harnicia poporului de aici dela domnul de pământ Ipsilanti, cu concursul efectiv al marelui român, și el fir de țaran Dr. Ioan Suciu fost deputat în parlamentul ungar, azi domiciliat în Cluj și a fostului notar comunal Sele.

Sfințirea noului edificiu școlar și a crucei, s'a efectuat în ziua mucenicului Gheorghe, la care act ar participat întreaga comună.

Inpunătoarea procesiune a plecat dela sf. biserică în sunetul metalic al clopotelor și între cântece evlavioase. În sala școlii s'a efectuat sfințirea edificiului, și preotul a ținut o alocuțiune, în care a arătat rolul școlii în viața unui popor, bine înțeles dacă educația se face pe baza principiilor creștine.

Incredințează soartea școlii Comitetului parohial, care are în frunte pe inimosul primar și cantor bis. Dumitru Mihuț. De față era și noul inv. Jiuca.

Procesiunea s'a îndreptat apoi spre țarină pt. a sfinți crucea, acest simbol al creștinătății.

După sfințire preotul într'o cuvântare binestimțită arată însemnătatea crucei. Cruce au ridicat și morodanii ca semn că moșia Ipsilanti a ajuns în mâni creștine. Aduce apoi elogiul adv. Suciu, care în 1906. a ajutat acestei comune să ajungă în posesiunea acestei moșii. Tot așa și inimosul țaran Dimitrie Nica aduce mulțumiri numitului adv. care a avut și are o iubire așa de mare pt. poporul român.

T. Drata, preot.

Urgia unionistă din județul Aradului și Reacțiunea ortodoxă (1834—35.)

de Dr. GHEORGHE CIUHANDU.

(Urmare.)

Silniciile pe cari le-am demascat, precum și politica absolut greșită din punct de vedere românesc, a lui Vulcan, de a ne sparge dieceza Aradului, sunt petrele de temelie, pe care și-a înființat el două protopopiate (al Galșei și al Șebișului), prin acapararea alor 14.755 suflete ortodoxe, după cum se laudă cu aceasta izbândă ungurii înșiși. ¹⁾ După învoiala dela 1815 cu împăratul, de a „uni“ întreaga dieceza dintr'o lovitură, și după ce acest lucru nu reuși în decursul sedisvacanței episcopoești, aproape neîntreruptă de 20 ani, lui Vulcan nu-i rămânea, pentru angajamentele sale cu împăratul, să facă altceva decât ce a și făcut. Cei doi moșnegi, Vulcan și împăratul, nu puteau muri liniștiți fără de aceasta ispravă unionistă!

Dar norocul salvator fu, că, *dela o vreme, însuși poporul a văzut limpede prin sita acestor machinațiuni străine* și a așteptat numai prilejul de a reacționa mai pe față. Prilejul și veni, deodată cu numirea de episcop a profesorului de teologie Gherasim Raț.

5. Acțiunea noului episcop Gherasim Raț.

Prin rezoluția împărătească din 3 febr. 1835, la cărma eparhiei Aradului fu numit după cea de a doua sedisvacanță episcopoească (1830—35) profesorul de teologie Gherasim Raț, protosințel mitropolitan. La câteva zile (2 martie) moare împăratul Francisc I., inspiratorul și ocrotitorul acțiunii și silniciilor unioniste ale lui Vulcan, iar pe tronul austro-ungar se urcă împăratul Ferdinand V. Mai rămânea deci pe teren episcopul Vulcan, un bătrân de 76 ani atunci. Împăratul, un om slăbănog, cu puterile morale de cari dispunea, nu eră de ajuns nici măcar pentru conducerea treburilor de stat, necum să-i mai ajungă vremea și priceperea, de a continua mai departe firul politiceii religioase de stat. Deci, îndată cu urcarea lui Ferdinand V. pe tron, se schimbă radical situația: dela Viena lipsiau îndemnurile, stăruitoare de până aci, ale împăratului, iar pe tronul arhieresc din Arad stătea un episcop român, reacționar sub raportul ortodoxiei.

Gherasim Rațiu fu sfințit episcop în 25 martie v. la Carloveț, iar mitropolitul îl autoriză să cărmuiască eparhia, cu deplină putere de episcop, și până să-i urmeze instalarea în regulă. Consistorul, din ședința dela 18 april 1835, ia act despre avizul de acest cuprins al mitropolitului și ia măsuri, ca evenimentul îmbucurător — că adeca eparhia își are episcopul

¹⁾ Márki S. o. c. II. 739.

său — să se vestească eparhiei.¹⁾ Acțiunea de apărare își avea acum arhistrategul său în persoana noului episcop, iar poporul, asuprit de propaganda unionistă, avea dela cine să nădăjduiască ocrotire.

Consistorul, mai ales că aceasta îi era cea dintâie ședință sub conducerea noului episcop, își exprimă adâncă sa mulțumită cătră fostul administrator Maxim Manuilovici, episcopul Timișorii, pentru ostănelile din anul trecut (1834), când a mers în mai multe sate turburate de unație, ca să le întărească în credință,²⁾ cu toate că era bolnăvicios.

Și prea interesant, *la câteva zile după ce putea să fi ajuns în eparhie* — în provincă — *vestea sfințirii noului episcop, satele încep să se lapede de unire.* În luna april adeva, sosesc cereri la adresa noului episcop, din părțile Șebișului, dela comunele: Chertiș, Minead, Ignești, Selăgeni, Berindia, Roșia.

În acele cereri, se apela la cel dela puternicul Dumnezeu rânduitul nostru bun părinte sufletesc. Bieții oameni se jălbesc, din toate satele de-a rândul, că au fost amăgiți din partea domniei de pământ că, în caz de unire, vor face la an numai 12 zile de urbariu; că din sămănături vor avea să deie numai a zecea parte; că li-s'a pus în vedere slobozenia de a ferbe rachiu (țuică) pentru taxă de 2 fl. la an; că li-se va reduce dijma după miei; că plata preoților nu va mai fi în sarcină lor; ș. a. Dar din toate aceste făgăduințe nu s'a ales nimic. Din contra, unde făgăduințele nu au prins, oamenii au fost amenințați că, neunindu-se, vor fi alungați din țară și pot merge cu legea lor grecească în Țara-grecească. Ca motiv și mai puternic se invocă — voia împăratului de a se face uniți, iar noi, zic bieții oameni, n'am avut încăt. Ei se mai vaieră de rușinea ce i-a ajuns unindu-se: suntem de ocară, deoarece pruncii nu ni-i putem însură din alte sate, și nici fete de airea nu se mărită la noi, și vom fi siliți să ne dăm (în căsătorie) frate cu soră și să trăim ca dobitoacele și să perim din lume, în cele din urmă fără de nici o lege (religie), dacă nu vom putea scăpa din legea unită. De aceea ei se roagă de episcopul ca, cu puterea lui Dzeu, să-i scoată din legea unită.

Episcopul Raț trimite toate cererile (după ce le reține în copii) în original la Mitropolitul, cerându-i ocrotirea la împăratul. În adresa cătră mitropolit adaogă, că-l cercetează credincioșii din toate părțile, cu jalbe în scris și cu cuvântul. Într'altele spune, că Petru Balta din Bocsig, unit de altfel, nevrând să-și boteze la uniți un copil, „comisariul“ dela Boroșineu, pe urma denunțului preotului unit, a trimis oameni înarmați (armigeros) cu judele, să iee băiatul și să-l ducă să-l boteze preotul unit.

Locuitorii, de-a rândul, ai satelor iscăleau asemenea cereri cătră noul episcop, și cererile seamănă să fie concipiate de *aceeași singură* persoană — și

erau scrise în ungurește, de sigur pentruca nu cumva priu concipierea lor în românește să se deie anză la persecutarea singurilor nostri cărturari dela sate, preoții și învățătorii.

Cine putea să steie în dosul acestei acțiuni de eliberare religioasă a victimelor unației?

Din scrisoarea de mai sus a vrednicului preot dela Nădălbești aflăm despre legătura dintre acesta și directorul regesc al școalelor *Ioan Püspöky*, care, din pricina stăruințelor sale întru apărarea bisericii ortodoxe față cu propaganda unionistă, primise încă atunci atributul de „atlet al sfintei biserici neunite“.¹⁾ Pe acest Püspöky îl găsim, la 10/22 mai 1835, în Bârsa, lângă Șebiș centrul domeniului grofului Königsegg.

Dânsul înspecționă școale, dar tot atât de evident este, că el venise și cu gândul de a susține acțiunea antiunionistă. Din *Bârsa* scrie dânsul viceșpanului judefului Arad, arătând unele scăderi ale școalelor, între cari plățirea neregulată a lefilor învățătorilor. Tot în aceeași scrisoare denunță niște fărădelegi recente împotriva credincioșilor ortodocși. Și anume: notarul Horky István din Buteni siluia, și acum în 1835, oamenii să treacă la unație. Mai spune și aceea, că primarii din mai multe sate l-au cercetat la Bârsa, vălerându-se, că nu li-se mai dă pace satelor să rămână în legea lor. Tot astfel îl denunță și pe notarul din Saturău, Simonyi Márton, care a avut obrăznicia să-i apostrofeze pe neuniți, în prezența lui Püspöky însuși, cu atribute desonorante (hunczfut = Hundsfott, netrebnic). De aceea dânsul cere reglementarea atăror notari.

Așa se vede: în părțile acelea lucră pentru salvarea ortodoxiei sufletul de aur al parohului Moise dela Nădălbești și mâna iscusită a directorului regesc de școale Püspöky.

Acesta, în misiunea sa școlară, va fi ajuns și în alte părți, la toată întâmplarea. Poate, că din condeiul dânsului va fi ieșit recursul comunei *Târnova* cătră împăratul, căruia-i cere: să le deie voie să întorcă dela uniți la legea lor de mai nainte. Căci mrejiile unației erau în așa fel întocmite, că spre a intra în ele era deajuns să fi ademenit, ori siluit dacă nu prindea ademenirea; iar dacă ajungeai în aceste mreji, nu mai puteai ieși, decât numai cu încuviințare împărtească, care — nu prea avea obicei să și urmeze, fiind vorba de a se micșoră legea „catolică“ a împăratului.

Târnovenii, în cererea lor cătră împăratul, se văierau că, decând au fost ademeniți și siluiți, n'au parte de sf. cuminecătură, de botez; biserica, care răsună mai nainte vreme de cântarea lor, acum li-e goală; trăesc viață conjugală fără binecuvântarea bisericii și, în așteptarea milostivirii împărătești, duc o viață mai rea decât moartea.

¹⁾ Protoc. Sess. cons. 1835, nr. 70.

²⁾ Protoc. Sess. cons. 1835, nr. 88.

¹⁾ D. T. Botiș, o. c. pag 61 (nota 4).

Intre atari împrejurări, când; de din sus, din spre Șebiş, se pornise în popor un curent atât de puternic pentru revenire la ortodoxie, episcopia încă ia, — chiar din luna april — lupta pentru suprimarea centrului g.-cat. dela *Galșa*.

Bieții nostri gălșeni, scoși din biserica lor de cătră uniți, cercetau biserica din Măsca, care nu mai încăpea poporul din două satș, mai ales la sărbătorile mari. De aceea episcopul Raț — spre a pune în bun ogaș cauza — face arătare la mitropolitul (28 mai), că atât din partea episcopului Vulcan, cât și din a comitatului, s'a făcut o conscripție falsă. Materialul informativ, bogat, cu privire la susținerea cauzei ortodoxe la Galșa până la finea anului, nu-l mai putem cuprinde în înguste cadre de față.

În aceeași primăvară a anului 1835, însă, se mai petrec și următoarele lucruri vrednice de luat aminte.

Directorul școlar Püspöky scria dela Oradea, episcopului Raț (încă în 27 apr.), că dăduse de mai nainte ordin, învățătorilor săi să urmărească cu atenție pe ceice vor să ne amăgească credincioșii și să-i raporteze imediat. În chipul acesta, dânsul, Püspöky, află despre protopopul Galșei Gh. Chirilovici lucruri suspecte. Chirilovici adeca să fi umblat pela Pecica, în fiecare săptămână, cu gând să treacă la unire toate comunele din „provizoratul“ cu acelaș nume.

(Va urmă.)

Răspuns la cartea lui P. B. Bratu „Hristos și morale Vs. Comedii din Altare“ de IGNATIE DIHOR preot, ort. rom. Zăbalț.

(Urmare și fine.)

Pentru a nimici credința în păcatul strămoșesc făcută de Protopărinți prin ascultarea înșelătorului diavol Te provoci rațiunea D-Tale cea bolnavă, care nu admite realitatea spiritelor cu însușirile atribuite de Sfânta Scriptură? Apoi nu admiți, ca Dumnezeu, omniștient, știind înainte, că de îi va permite satanei să între în Rai, va amăgi pe Protopărinți, căci astfel am putea nega omniștientia lui Dumnezeu și atotputernicia Lui, care știind lucrul acesta nu l-a împiedecat.

Nici decum nu putem să negăm pe baza aceasta omniștientia lui Dumnezeu. Dumnezeu a făcut pe om o ființă rațională și liberă. Dumnezeu i-a dat rațiunea pentru ca să cugete și să facă deosebire întră fapte bune și rele, apoi i-a dat libertatea ca astfel să-și aleagă dintr'e acestea pe care voiește. Faptul acesta îl dovedește Sf. Scr. căci vedem că Dumnezeu îi așează în grădina fericirii unde aveau toate ce inima le poftea, totodată le arată și pomul din care i-au oprit ca să nu mănânce, cu pedeapsă aspră. Adeca vedem că le pune înainte binele și răul spre alegere. Vine diavolul și-îi amăgește ca să aleagă răul. Dum-

nezeu a permis diavolului să amăgească pe Protopărinți, după cum a permis ca să ispitească pe dreptul Iov și pe Isus, însă ei ar fi trebuit să se opună amăgirilor cum a făcut Isus să reziste după cum a rezistat dreptul Iov, mai vârtos, că nu a avut decât să se ferească dela măncarea fructelor unicului pom. Deci vedem că Dumnezeu nu este vina căderii Protopărinților de-și a știut că Ei vor cădea pentru că au avut toate mijloacele pentru a se feri de această cădere. Au avut rațiune pentru ca să judece, că ce fac și libertate de a alege binele ori răul. Adevărul acela îi întărește faptul, că Dumnezeu este o ființă rațională și liberă, iar din Biblie vedem, că Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său (Geneza 1, 27.) Chipul lui Dumnezeu în om constă din rațiune și libertatea voinței lui.

Atotputernicia lui Dzeu nu se poate negă prin faptul că nu a împiedecat pe deavol ca să între în Rai. Dumnezeu nu l-a împiedecat ca și cum nu ar fi putut face aceasta, căci atunci nu ar fi putut nici să-l pedepsească, după ce a săvârșit faptul acesta. Dzeu însă l-a pedepsit deci dovadă că e atotputernic, astfel cu toată siguranța a avut putere și de a opri aceasta ispită, nu a făcut aceasta pentru că a lăsat pe om în voie libere să-și aleagă ce va voi binele ori răul și i-a permis această ispită după cum a permis și ispitirea lui Iov și alui Isus. Apostolul Pavel scrie: „Credincios este Dzeu, care nu vă lasă pe voi să vă ispitiți mai mult decât puteți, ci împreună cu isпита va aduce și sfârșitul, ca să puteți suferi. (I. Cor. 10, 13).

Deci din acestea cuvinte vedem că Dzeu admite numai până la un grad ispită. Protopărinții noștrii nu au fost ispitiți peste puterile lor de a rezista sau a se opune acelei ispite. Dorul după mărire și locomia ia făcut pe ei ca să rupă legătura cu Dumnezeu. Acestor două lucruri ar fi putut ei ca să reziste cu atât mai vârtos, încât deavolul a cutezat să colomnieze pe Dumnezeul cel bine făcător pentru dânsii. Ei însă dau crezământ acestuia mai mult ca lui Dzeu. Aceasta a fost greutatea păcatului.

În ce privește spiritele rele de-și Biblia ne arată dela început realitatea existenței lor până în sfârșitul ei, apoi să negăm aceasta înseamnă a ne pune în contradicere cu Biblia.

Dacă Moisi prezintă pe deavol în chipul de șarpe, apoi acesta și în Test. Nou să prezintă cu astfel de închipuire, (Apoc. 20, 2.), (Apoc. 12, 7), dar aici avem însușirile similare ale deavolului cu șarpele să le înțelegem.

Ași mai avea încă multe altele de scris din operă D-Tale însă voi face aceasta când timpul îmi favorizează a mă ocupa și cu ideile omenilor ne serioși. Încât despre aceste de aici aștept răspunsul D-Tale sunt curios cu ce arme voiești să ataci pe Hristos. Iți dau voie a Te adresa deadreptul la mine. Nu Te lăuda cu sprijinul puterilor străine ca și un

respectiv, care vrea să se încălzească la lună. Poate D-Ta cu brișca vrei să răspândești reformatismul?

Frați preoți! Să nu pângărim sufletul învinsului, cu o ironie disprețuitoare. Să nu îi aruncăm în obraz cuvântul de laș. El este veteranul luptei. De răs nu este el, ci noi, dacă în loc să reluăm lupta, ne pîtim în casă, cu ușile și ferestrele închise și tremurăm la fie ce zgomot.

Scuzați că zic aceasta deși sunt începător colaborator în via Domnului. Știința nu ne dă valori și idealuri, pe acestea trebuie să ni le făurim noi prin noi și pentru noi. Chestiunea cea mare este: cum se facem să isbândească împotriva prostiei, răutății, mediocrității și lașității, ceea ce ni se înfățișează ca cel mai convingător ideal.

Este drept că viața noastră prea complicată, ne silește uneori să urmărim rosturi de mîna a doua și a treia și ne face să uităm scopul de căpetenie, rostul suprem al vieții și al datorinței. Unii se mulțumesc a urmării scopuri personale și mărunte și se pierd atât de mult în labirintul vieții, încât în clipa când moartea le adresează chemarea de pe urmă, ei închid ochii cu grimaza hădă a omului care nu a priceput nimic.

Adesea ridic din umeri de milă, când mă gândesc la truda ce ne-o dăm, la toată nestămpărarea care ne roade pentru a fi tare, pentru a-și face o avere și un nume; că toate acestea sunt goale și vrednice de plîns... Să fii în frac de dimineață până seara și mănuși etc. Ah Doamne Dumnezeule!

Am socotit că nu era nevoie să-o spun mai înainte, însă e bine să-o spun acum, că nu este vorba decât de „bogăție”, de sporul ne folositor de avere, de lacomie de argint, nu de a avere modestă și muncită, pentru a-și asigura o viață deamănă și sigură.

Să ne întoarcem la cercetarea rostului vieții. Arborii ne împiedică de a vedea pădurea, iar scopurile mărunte ne ascund scopul cel mare. De aceea suntem îndemnați de seriozitatea vremii, a preface rostul unei vieți personale în rostul vieții îndeobște.

INFORMAȚIUNI.

Personale. P. S. Sa Domnul Episcop *Ioan I. Papp*, plecat în 3/16 Mai cu d. *V. Goldiș* la București, unde se află și de prezent.

Anunț. Se aduce la cunoștință celor interesați, spre știre și orientare, că examenele elevilor particulari dela Institutul teologic ort. rom. din Arad, vor avea loc în zilele de 12/25—15/28 Iunie și anume: Miercuri în 12/25 Iunie examen în scris cu elevii din toate cursurile, iar în zilele de Joi, Vineri, Sâmbătă

în 13/26—15/28 Iunie examenele orale, începând cu elevii din cursul al III-lea și continuându-se cu elevii din celelalte cursuri.

Arad, la 10 Maiu 1924.

Dr. Teodor Botiș, director.

Șezătoare Literară. Vineri, 30 Maiu 1924 ora 9 seara în Palatul Cultural va avea loc Șezătoare Literară, cu scriitorii: *Alfred Moșoiu*, *Mircea Rădulescu*, *Al. T. Stamatiad*, *A. Cotruș* și cu concursul D-nei *Maria Giurgea* dela Teatrul Național din București. Dl Alfred Moșoiu va vorbi despre „Realizarea artistică în poezia noastră populară”.

Poșta Redacției. Păr. *Draia*, precum vezi articolul în forma sosită aici nu l-am putut publica, ci prelucrat radical Alt articol n-a sosit aici dela Sf. Ta.

Nr. 1621/1924.

Comunicat.

Ministerul Cultelor și Artelor, cu Nr. 19.082 din 23 Aprilie a. c. ne aduce la cunoștință, că conform adresei Nr. 8955/924 a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, văduvele de război sunt trecute la improprietărire în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în punctul 1. și 3. din art. 92 din legea Agrară din Ardeal. Și potrivit art. 119 din Regulamentul aceleiași Legi, al. e) văduvelor celor căzuți în război fără copii li se dă a patra parte dintr'un lot, iar văduvele cu copii vor beneficia de uzufructul unei părți din lotul atribuit copiilor.

Ceace aducem la cunoștința Onor. preoților spre știre și orientare.

Arad, la 2/15 Maiu 1924.

Consistorul ort. român din Arad.

CONCURSE.

Conform rezoluțiune Veneratului Consistor diecezan Nr. 1875/924, pentru îndeplinirea parohiei vacantă *Pojoga*, protopresbiteratul *Lipovei*, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele acestei parohii sunt:

1. Un intravilan parohial fără casă.
2. Una sesiune parohială, constătătoare din circa 20 jughere cadastrale pământ, notificându-se că întregirea ei la 32 jughere s'a cerut la Comitetul Agrar.

3. Stolele legale.
4. Birul legal.
5. Intregirea dela stat.

Alesul e obligat a suporta toate dările publice după venitul parohial și să catehizeze la școala din loc, apoi a predica regulat în sfânta biserică.

Parohia e de clasa III., deci reflectanții au să dovediască că posed asemenea cvalificațiune, iar recursele ajustate cu documentele recerute în original, precum și cu atestat despre serviciul prestat până aci și adresate Comitetului parohial ort. român din Pojoga să le subștearnă P. On. oficiu protopopes ort. român din Lipova, îndatorați fiind a se prezenta în sfânta biserică din Pojoga în vre-o Duminecă ori sârbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie, dar numai cu observarea strictă a celor dispuse prin § 33. din Regulamentul pentru parohii, dovedind prealabil protopresbiterului tractual că posed cvalificațiunea prescrisă. Cei din altă dieceză, vor dovedi, că au înalta încuviințare a P. S. Sale Domnului Episcop diecezan de a putea reflecta la aceea parohie.

Pojoga, din ședința Comitetului parohial ort. român, ținută la 7/20 Mai 1924.

În conțelegere cu *Fabriciu Manuila*, protopresbiter tractual.

—□—

1—3

La biserica ortodoxă română din Orșova e numa decât de ocupat postul de cantor, cu obligamentele obicinuite. Preferiți vor fi învățătorii pensionari apți. În lipsa astorfel de reflectanții vor fi admiși și țărani mai isteți, cari vor produce certificat dela vre-un oficiu protopresbiter ort. român, că sunt apți pentru cantorat.

Retribuția viitorului cantor va fi următoarea :

1. Leafă lunară lei 500.—, eventual locuiță în natură și diferența în bani :
2. dela înmormântări cl. I. 50.—, cl. II. lei 30.—, cl. III. lei 15.—;
3. dela cununii lei 50.—;
4. dela parastase lei 30.—.

Întru cât reflectantul va fi învățător pensionar, comitetul parohial ia asupra-și angajamentul a-i asigura o ocupațiune laterală, retribuită cu cel puțin 1000 lei lunar; întru cât reflectantul va fi țaran, i-se asigură un serviciu de biuro, retribuit cu cel puțin 800 lei lunar.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poștiți a se prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sfta biserică din loc la utrenie și liturgie, spre a-și arăta cunoștințele cantorale.

Orșova, din ședința comitetului parohial ort. român, ținută la 2/15 Martie 1924.

Ing. *St. Bornuz* m. p.
președinte.

V. Balanescu m. p.
notar.

Const. Dure m. p.
paroh.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei I-a din Toracul-mic (jud. Torontal, Reg. Sârbo-Horvato-Sloven) se publică concurs cu termin de alegere de 45 de zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala.”

Parohia este de clasa I.

Venitele parohiei sunt :

1. Una sesiune parohială constătoare din 30 jug. cadastrale, pământ arător.
2. 75 dinari, rescumpărare de bir.
3. Stolele legale.

4. Eventuala întregire a dotațiunii dela stat, pe care parohia nu o garantează.

Casă parohială nu este. Preotul ales va suporta toate dările publice după beneficiul său din parohie și va fi deobligat să catehizeze la școlile primare din comună, unde va fi designat de către autoritățile competente.

Parohia fiind de clasa I, dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrisă în concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 84/1910. Recursele ajustate regulamentar și eventual cu atestat de serviciu se vor adresa către comitetul parohial din Toracul-mic (Mali-Torak) și se vor înainta Oficiului parohial din Sârcia (Sarca, Reg. S. H. S.), iar reflectanții pe lângă observarea strictă a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în vru-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică, din Toracul mic spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie. Concurenții din alte dieceze vor avea să producă act de legitimare dela P. S. Sa dl Episcop al Aradului, că pot recurge.

Comitetul parohial din Toracul-mic.

În conțelegere cu : *Gherasim Andru*, administrator.

—□—

3—6

Pentru îndeplinirea parohiei a II-a din Toracul-mic (jud. Torontal, Reg. Sârbo-Horvato-Slavin) se publică concurs cu termin de alegere de 45 de zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala.”

Parohia este de clasa I.

Venitele parohiei sunt :

1. Una sesiune parohială constătoare din 30 jug. cadastrale, pământ arător.
2. 75 dinari, rescumpărare de bir.
3. Stolele legale.

4. Eventuala întregire a dotațiunei dela stat, pe care parohia nu o garantează.

Casă parohială nu este. Preotul ales va suporta toate dările publice după beneficiul său din parohie și va fi deobligat să catehizeze la școlile primare din comună, unde va fi designat de către autoritățile competente.

Parohia fiind de cl. I, dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrisă în concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 84/1910. Recursele ajustate regulamentar și eventual cu atestat de serviciu se vor adresa către comitetul parohial din Toracul-mic (Mali-Torak) și se vor înainta Oficiului de parohial din Sârcia (Sarca, Reg. S. H. S.), iar reflectanții pe lângă observarea strictă a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sf. biserică din Toracul-mic spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie. Concurenții din alte dieceze vor avea să producă act de legitimare dela P. S. Sa dl Episcop al Aradului, că pot recurge.

Comitetul parohial din Toracul-mic.

În conțelegere cu : *Gherasim Andru*, administrator.

3—6

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: Prefectura Județului.